

Demokratia- ja julkisoikeusosasto

Lausunto

Julkisoikeus

LsN Mira Turpeinen

7.1.2020

LsN Marietta Keravuori-Rusanen

Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta (HE 245/2020 vp)

Liikenne- ja viestintävaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa ot-sikossa mainitusta asiasta. Oikeusministeriö esittää lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilakia. Osa muutoksista on tarkoitettu olemaan voimassa covid19-epidemiaan liittyen väliaikaisesti. Ehdotetut muutokset on valmisteltu STM-vetoisessa laajassa valmisteluverkostossa. Myös oikeusministeriön asi-antuntijat ovat osallistuneet tartuntatautilain muutosten valmisteluun.

Lausuntokierroksella oikeusministeriö antoi tartuntatautilain uudistamisesta sosiaali- ja terveysministeriölle varsin laajan lausunnon, jossa esitetyt huomiot on monelta osin otettu huomioon esityksen jatkovalmistelussa. Tässä lausunnossa oikeusministeriö kes-kittyy tarkastelemaan tartuntatautilain henkilöliikennettä koskevia pykäläiä (58 e ja 58 f §) painottaen muutamia huomioita, jotka oikeusministeriö on pääosin joko aikaisem-massa lausunnossaan tai muuten valmistelun aikana kirjallisesti ja suullisesti esittänyt.

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

ULKOMAISET PALVELUNTARJOAJAT

Esityksen 58 e §:n hygieniää ja etäisyyttä koskevat säännökset ja 58 f §:n matkustajamäärien rajoituksia koskevat säännökset soveltuvat molempien pykälien 1 momentin mukaan kuljetuspalvelun tarjoajaan ja tämän toimeksiannosta toimivaan liikennöitsijään, jolla on toimipaikka Suomessa tai joka on muuten Suomen oikeudenkäytön piirissä tai jonka liikennöimän palvelun lähtö- tai saapumisaika on Suomessa tai jonka palvelu kulkee Suomen kautta.

Oikeusministeriö on aikaisemmassa lausunnossaan painottanut sitä, että sääntelystä jää epäselväksi, mitä 58 e ja 58 f §:ssä tarkoitetaan palveluntarjoajalla. Onko ja missä määrin sääntelyllä mahdollista asettaa rajoituksia esimerkiksi ulkomaalaisille lentoyhtiöille tai muille ulkomaalaisille toimijoille? Sääntelyn mahdollinen ulottuminen ulkomaalaisiin palveluntarjoajiin ja siihen mahdollisesti liittyvät ongelmat ovat olleet esillä myös esityksen jatkovalmistelussa. Sääntelyn sisältö ja tarkoitus jää esityksen perusteella kuitenkin tältä osin edelleen avoimeksi. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan sääntelyä tulisi täsmentää tältä osin. Kysymys voi olla merkityksellinen myös EU-oikeuden näkökulmasta.

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVIRASTON PÄÄTÖS

Valmistelun aikana oikeusministeriö on kirjallisissa kommentaareissaan kiinnittänyt huomion Liikenne- ja viestintäviraston 58 f §:n nojalla tekemän päätöksen muotoon ja sisältöön. Lakiehdotuksesta ja sen perusteluista jää vieläkin osin epäselväksi, minkälaisia päätöksiä Liikenne- ja viestintävirasto tulisi antamaan. Onko Liikenne- ja viestintäviraston päätös tarkoitettu olevan yleinen siten, että se koskisi kaikkia henkilöliikenteen liikennevälineitä samalla tavalla vai onko päätös yksilöity siten, että se koskee tiettyä liikennevälinetyyppiä tai mahdollisesti vain tiettyä kulkuneuvoa. Tästä ei tulisi jäädä sääntelyn perusteella epäselvyyttä.

TARTUNTOJEN ILMAANTUVUUS SAIRAANHOITOPAIKIN ALUEELLA

Esityksen 58 f §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan pykälän 1 momentissa tarkoitettu päätös voidaan tehdä, jos sairaanhoitopiirin alueella 14 viimeisimmän päivän aikana todennettujen tartuntojen ilmaantuvuus 100 000 asukasta kohden on vähintään 25. Kun otetaan huomioon, että liikenneväline voi liikkua useamman sairaanhoitopiirin alueella, niin osin epäselväksi jää, minkä sairaanhoitopiirin alueen tautitilanteeseen alueellinen soveltamisala perustetaan. Sääntelyä ja sen perusteluja olisi tarpeen täsmentää tältä osin. Vastaavaa keskustelua on käyty myös toimivaltaisen viranomaisen osalta sekä pykälän nykyisen 5 momentin 1 kohdan osalta, jossa on tarkoitus huomioida ns. matalan tartuntariskin alueet päätöstä tehtäessä.

Esityksen 58 f §:ää koskevissa perusteluissa todetaan, että kyseessä on ehdottoman viimesijainen säännös. Tämän vuoksi 58 f §:n mukaisen matkustajamäärän rajoittamista koskeva päätös on pykälän 2 momentin mukaan nimenomaisesti rajattu koskemaan vain

niitä palveluntarjoajia, jotka liikennöivät korkean ilmaantuvuuden alueilla. Pykälän 5 momentin 1 kohdassa edellä mainituin tavoin puhutaan kuitenkin perusteluissa ns. matalan riskin alueista. Kyseisessä 5 momentissa on tarkoituksena ottaa huomioon Liikenne- ja viestintäviraston päätöksessä seikkoja, joiden perusteella arvioidaan matkustajamäärien rajoitusten välttämättömyyttä kuten sitä, onko välttämätöntä rajoittaa matkustajamäärää enintään puolet vai vähemmän. Tämän osalta on kuitenkin huomioitava, että rajoituksia voidaan ylipäänsä ottaa käyttöön 2 momentin mukaan vain ns. korkean ilmaantuvuuden alueella ja tältä osin ehdotetun 2 ja 5 momentin suhde jää osin epäselväksi, erityisesti mitä tulee 5 momentin 1 kohtaan.

VALVONTA

Lakiehdotuksen 59 a §:n 2 momentin mukaan Liikenne- ja viestintävirasto ja kunta valvovat henkilöliikenteeseen, matkustajamäärien rajoitukseen sekä asemiin, terminaaleihin ja muihin vastaaviin sisätiloihin kohdistuvien rajoitteiden ja velvoitteiden sekä niitä koskevien päätösten noudattamista. Saman pykälän 3 momentissa velvoitetaan eri viranomaisia yhteistyöhön valvonnassa. Perusteluissa todetaan, että koska Liikenne- ja viestintävirastolla ei ole alueellista toimivaltaverkostoa, niin sen valvonta tulisi pitkälti perustumaan muilta viranomaiselta ja asiakkailta saatuihin tietoihin ja yhteydenottoihin. Kunnan ja Liikenne- ja viestintäviraston valvontatoimivalta on osin päällekkäistä, mutta näiden välistä suhdetta ei tarkenneta perusteluissa, etenkin mitä tulee mahdolliseen alueelliseen valvontaan.

Toiseksi Liikenne- ja viestintäviraston tarkastustoimivalta muodostuu 59 b §:n 1-3 momentin perusteella varsin epäselväksi. Ehdotetussa 59 b 1 momentissa säädetään viraston tarkastusoikeudesta ja tarkastajan toimivaltuuksista 2 momentissa. Kuitenkin 59 b §:n 3 momentin sisältämän viittaussäännöksen mukaan Liikenne- ja viestintäviraston oikeudesta tehdä tarkastuksia säädetään liikenteen palveluista annetun lain 196 §:ssä ja tiedonsaantioikeudesta 197 §:ssä. Momentissa edelleen todetaan, että edellä mainittuja pykälä sovelletaan siitä huolimatta, mitä tartuntatautilain 59 b §:n 2 momentissa säädetään tarkastuksiin liittyvistä toimivaltuuksista. Tältä osin näyttäisi siltä, että Liikenne- ja viestintäviraston tartuntatautilain nojalla suorittama tarkastuksen sisältö ja tarkastajan toimivaltuudet määrittäisivät olennaisilta osin liikenteen palveluista annetun lain 196 ja 197 §:n nojalla, jotka koskevat siis Liikenne- ja viestintäviraston oikeutta tehdä tarkastuksia liikenteen palveluista annetun lain nojalla.

Lähtökohtana on, että valvonnallisiin tarkastuksiin liittyvistä viranomaisen toimivaltuuksista säädetään kattavasti asianomaisessa erityislaissa eli tässä tapauksessa tartuntatautilaissa. Nyt epäselväksi jää, mikä on esityksen 59 b §:n 2 momentissa olevien tarkastustoimivaltuuksien suhde liikenteen palveluista annetussa laissa säänneltyihin tarkastusvaltuuksiin ja onko jälkimmäisillä säännöksillä tarkoitus laajentaa esityksen 59 b §:n 2 momentissa säänneltyjä tarkastusvaltuuksia, jos liikenteen palveluista annetun lain 196 ja 197 §:ää voidaan soveltaa esityksen 59 b §:n 2 momentista huolimatta. Ehdotettu 59 b §:n 3 momentti olisi asianmukaisinta poistaa lakiehdotuksesta.